

ИЗДАВАЧКАТА ДЕЈНОСТ ОД ЕДЕН ДРУГ АГОЛ

Со сета почит кон авторите податоци и нивната тврдоглава
ност на убедување, јас сакам да се служам и ги оставам

ната издавачка дејност по
и, дека има резултати што го
дека се објавени оригинални
словенските и другите литерату-
духовен хоризонт - би било тоа
ната вистина, а тоа е исто како

заблагодарам што Ви го задржу-
не се само мои и не се само
овој миг влегуваат во средиштето
културна политика.

не може да егзистира затворена
регион
Ниеден регион без оглед на
на нејзините вредности. Ни најго-
кам да ја спасат од анонимност.
за неизбежноста од влегување и
ени кон сите. И мали и големи.
алите. Чудна и нова содржина
јноста, квантитетот, не се сами
природен и незадржлив е процесот

на себе поврзувањето преку другите. Сведоци сме на една многузначна
појава: и на така наречените големи литературни региони не им е
сеедно како се однесуваат кон нив малите, некогаш сосем непознати
литературни средини. Често, за нив е мошне поважно да се афирмираат
толку во една таква средина одошто да добијат публицитет во друга.

А. М.
Издавачката дејност
еден друг агол,
мозните и авторот Г. П.

ИЗДАВАЧКАТА ДЕЈНОСТ ОД ЕДЕН ДРУГ АГОЛ

Со сета почит кон статистичките податоци и нивната тврдоглава моќ на убедување, јас овде нема со нив да се служам и ги оставам во Заводите за статистика.

Да се докажува денес дека нашата издавачка дејност по 25-годишен развој не е веќе во пелени, дека има резултати што го заслужуваат нашето општо признание, дека се објавени оригинални или преведени капитални дела од југословенските и другите литератури со кои битно се збогатува нашиот духовен хоризонт — би било тоа обично повторување на една општо позната вистина, а тоа е исто како да не се кажува ништо или ништо ново.

Дозволете ми, за тоа, да ви заблагодарам што ви го задржувам вниманието на некои проблеми кои не се само мои и не се само наши и кои, како што ми се чини, во овој миг влегуваат во средиштето како на издавачката така и на нашата културна политика.

Ниедна литература денес веќе не може да егзистира затворена во своите национални или државни граници. Ниеден ^{регион} ~~регион~~ без оглед на големината, не е доволен индикатор на нејзините вредности. Ни најголемите географски простанства не можам да ја спасат од анонимност. Станува повеќе од евидентен фактот за неизбежноста од влегување и проверување во светот. Сите се упатени кон сите. И мали и големи. Малите кон големите, големите кон малите. Чудна и нова содржина добиваат поимите големи и мали. Бројноста, квантитетот, не се сами по себе си атрибути на вредноста. Природен и незадржлив е процесот на себе повторувањето преку другите. Сведоци сме на една многунаочна појава: и на така наречените големи литературни региони не им е сеесно како се однесуваат кон нив малите, некогаш сосем непознати литературни средини. Често, за нив е мошне поважно да се афирмираат токму во една таква средина одошто да добијат публицитет во друга.

Како реагира нашата издавачка политика на овие појави?
Како се вклопува во нив?

Да речам веднаш: на стар начин, обременета од една провин-
циска логика, која е способна да ги согледа па дури и глорифицира соп-
ствените вредности, но не може или не сака да ги прифати ^{другите} ~~другите~~, а
доколку ги прифаќа тоа најчесто го прави индиректно, преку другите
југословенски издавачки центри.

А како се ~~донесува~~ светот кон нас?

Познат е неговиот пробуден интерес за нашата култура,
за нашата литература, за она што се создава кај нас како оригинална
и афтинично творештво. Познати се и сите обиди тојх интерес да се
намали, да се задуши, но патувањето на нашата литература низ светот
отпочна и ништо не може да го запре.

Заклучокот сам се наложува: ние заостануваме, не одиме
во чекор со потребите на нашето време, не му се оддолжуваме на све-
тот ни соодветно на неговиот интерес за нас, а со тоа и нанесуваме
неразумна штета на нашата култура. Не можат да не оправдаат ни петвеков-
ното ропство, ни кадровските, ни материјалните изговори и тешкотии
кои реално постојат, но зад кои ние ја засолнуваме нашата провинци-
ска препотентност и прегланасеност~~т~~ спокојство.

Оттука и проблемот за критериумот се поставува со посебна
острина и добива посебно значење.

За овој проблем е пишувано многу. Постојат и одредени,
јасно формулирани сознанија. Далеку зад нас е онаа свест кога овој
поим беше на класичен начин исполнуван со унитаристички, етатистички
и други денес веќе отфрлени содржини. Но практиката постојано го
поставува на нов начин и бара нови одговори.

Исчистен од сите ненужни поединости што ^{само} ~~стално~~ ја замаглуваа,
ваат неговата сушност, проблемот на критериумот денес се поставува во
следниот вид: како критериум за н а с и критериум за с в е т о т.

Ова "за нас", за разлика од порано кога го подразбираше регионалното, републичкото, националното и на кое му беше спротиставувано општојугословенското, сега, напротив, го подразбира општојугословенското и на ова општојугословенско му се спротивтставува општо2овечкото, односно она "за светот".

Пред нас е една нова варијанта на термијата за два критериума, но сега како југословенски и светски.

Мислам дека оваа ^{историја} ~~обична тавтологија~~ не би заслужувала никакво внимание ако не ја изразувае старата свест прилагодена на новите услови. Зашто југословенското денес може да биде само друго име за социјалистичкото, за интернационалното, за светското. Зашто, во спротивен случај, тоа би водело кон затворање, додуша во пошироки југословенски рамки, но сепак затворање, а затворањето носи исти последици, без оглед дали се врши во републички, национални или југословенски размери.

Нема денес национални вредности што истовремено не би биле и вредности за светот, и обратно, не може ништо да претставува вредност за светот ако нема национално значење.

За тоа и односот кон националните вредности, минатото, културата и историјата, станува особено важен и актуелен.

Ние ја надживеавме детската претстава за социјализмот ^{за општество} ~~каков што преку~~ кој ќе израсне во состојба без нации и национални проблеми. Многу брзо се покажа дека секое одрекување или ограничување на националните права, посебно на оние што за прв пат во својата историја стапуваат како слободен национален организам, води кон отстапување од идеалите на Револуцијата.

Но таа детска претстава не е без последици. Заслуга на нашето социјалистичко самоупраување е и во тоа што ги откри и стави на дневен ред и оние деформации во областа на меѓунационалните односи,

пред кои бирократскиот социјализам е слеп и немоќен. Во областа на културата и историјата таа детска претстава значење или нивно потценување и игнорирање или нивно мистифицирање. Две навидум спротивни тенденции со еден заеднички именител: Негирање на минатото и историјата.

Така останала многу празнина, многу неисполнети простори. А историјата, како што од други и по други поводи е нагласувана, не трпи вакуми и неисполнети простори. Се разбира, тие се населени. Со што и како? Дозволете ми и за ова да речам неколку збора.

Учебниците, наставните планови и програми и литературата што се предвидува со нив се најилустративен пример на една концепција што мошне коншалазно се однесува кон проблемите на сопствената историја и литература.

Прво што паѓа в очи тоа е шаблонот според кој се создавани. Механички и нектитички е превземена една програма што одговара на други историски услови и други средини. Учебниците се главно какви буквални, со ништо не адаптирани преводи, а честите анекси кон нив само ја замаглуваат вистината и создаваат поголема збрканост во поимите, додека наставните планови и програми, лишени од еден конпаративен метод и пристап, нудат таков квантум од знаења со кои се ограничуваат или сосем исклучуваат мошне значајни литературни или историјски поглавја, настани и појави.

Очигледна е диспропорцијата како и фаворизирањето на некои, често периферни појави за сметка на оние што се од витален национален и општокултурен интерес.

Нашата издавачка политика досега главно се прилагодувала на оваа состојба, градела пасивен однос и раситнета и неинтегрирана не успевала радикално да ја измени.

Па затоа и она што било нејзин долг го отстапувала на другите и ние денес стоиме на најнеопходната лектира соочени со потребата што почнува од барањата на најнеопходната лектира па се до учебниците

и современата уметничка литература.

. . .

Ако ме прашате, најсетне како ја замислувам иднината на нашата издавачка дејност, можам да одговорам со следните зборови;

Во нејзиниот здружен, интегриран напор за да го надрасне својот провинциски менталитет што ја става во подредена, инфериорна положба и ја обезличува како самостоен фактор;

во нејзините крупни долгорочни зафати од богатството создавано во историјата како на нашиот така и на другите народи;

во автентичното пренесување на најзначајните резултати на современата уметничка и научна мисла;

во договорот и координираното делување со другите југословенски издавачки куќи, а со некои и надвор од земјата зашто постојат рални но недоволно искористени можности.

Еве, кон овие проблеми сакав да го упатам Вашето внимание зашто повторно ви благодарам.

